

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 37.015.6

Доц. О.Л. Малиновська, канд. філол. наук;
ст. викл. С.Р. Масон – НЛТУ України, м. Львів

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНА ТА ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА ПАРАДИГМА ТЕКСТІВ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розглянуто лінгвостилістичний потенціал текстів ділової комунікації з погляду запланованого прагматичного ефекту. Встановлено, що мета вивчення навчальної дисципліни "Ділова іноземна мова" полягає у формуванні практичних вмінь та навичок в усіх видах мовної діяльності ділової комунікації, ознайомлення студентів з особливостями офіційно-ділового стилю та службового етикету. Глибокі знання соціокультурних, прагматичних та лінгвостилістичних особливостей побудови ділового листа, як типу тексту, зможуть підготувати студентів до реальних комунікативних ситуацій у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: функціональний стиль, мовленнєвий жанр, діловий лист, комунікативна інтенція, комунікативне завдання.

*Assoc. prof. O.L. Malynovs'ka; senior lecturer S.R. Mason –
NUFWT of Ukraine, L'viv*

Linguistic and pragmatic, genre and stylistic paradigm of business correspondence texts

Linguistic and stylistic potential of business correspondence texts concerning planned pragmatic effect is researched in the paper. It is set that purpose of study of educational discipline the "Business foreign language" consists in forming of practical abilities and skills in all types of linguistic activity of business communication, acquaintance of students, with features officially business style and official etiquette. Thorough knowledges of social and cultural, pragmatic and linguistically stylistic features of construction of business letter, as a phototypograph able to prepare students to the real communicative situations in future professional activity.

Keywords: functional style, genre of speaking, business letter, communicative intention, communicative task.

Міжнародна конкуренція та виникнення глобального ринку праці потребують підвищення рівня практичного володіння іноземними мовами (в усній та писемній формах), що є надзвичайно важливою умовою для сучасних норм міжнаціонального спілкування.

За таких умов визначальною стає ділова іншомовна комунікація на всіх рівнях виробничих відносин та ділових стосунків, яка, своєю чергою, потребує знання лінгвотекстових особливостей офіційно-ділового функціонального стилю взагалі і ділового листа, як мовленнєвого жанру, зокрема. Функціональний стиль і жанр – це різні, але діалектично пов'язані між собою категорії, тому вивчення певного жанру є неможливим без вивчення функціонального стилю, до якого він належить. Жанрові функції утворюють основу твору, стильові функції моделюють цей кістяк, перетворюючи у форму [3, с. 28]. Мовленнєвим жанрам властиві чітко окреслені комунікативні інтенції, які зумовлюють: домі-

нуючий мотив спілкування, умови спілкування, можливість прогнозування акту комунікації та ін. Основними чинниками реалізації мовленнєвої компетенції є: мова та її структура; рівень володіння мовою (недоскональне володіння мовою звужує можливість втілення інтенціональних задумів, а незнання її унеможливорює комунікацію взагалі); функціонально-стилістичний чинник; соціолінгвістичний чинник; індивідуальні відмінності у мовленнєвому досвіді; мовленнєвий контекст і мовленнєва ситуація [2, с. 116-117].

У жанрову специфіку, яка забезпечує цілісність функціонального стилю, входить цілісність прагматичної установки того чи іншого жанру, яка фактично і диктує певну мету та ситуацію спілкування і становить екстралінгвістичний чинник цього стильотворення, внаслідок чого виникає залежність мовленнєвої структури тексту від його жанрової специфіки [1].

Прагматичний намір тексту визначає правила його прагматичної інтерпретації; беручи до уваги особливості структури прагматичного контексту, надає йому певної ілюкутивної сили і статусу певного мовленнєвого акту [4, с. 14]. Цілеспрямований вплив на адресата передбачає використання відповідного арсеналу мовно-стилістичних засобів з метою вплинути на адресата, зацікавити його, переконати, тобто певною мірою спрогнозувати потрібну реакцію реципієнта, що дало б змогу спонукати його до відповідної (потрібної) комунікативної дії.

Успішна відповідна комунікативна дія реципієнта, з огляду на заплановану прагматичну установку адресата, повністю забезпечує доцільність і правильність вибору тих чи інших комунікативних завдань. Комунікативні наміри та завдання адресата повинні враховувати також і правила, які діють у цьому лінгвокультурному середовищі.

Ділова кореспонденція – одна із форм мовного спілкування у сфері виробничих відносин чи ділових стосунків. Тексти ділової кореспонденції являють собою жанр ділового листа і належать до офіційно-ділового функціонального стилю.

Оскільки офіційно-діловий стиль обслуговує сферу офіційних ділових стосунків між інституціями, установами та окремими людьми, до найпомітніших його функціональних рис належать: свідоме настановлення на уніфіковане, стандартне мовлення, яка з погляду психології допомагає відразу виділити основну інформацію, ключові моменти повідомлення, що своєю чергою, значно полегшує сприйняття інформації та сприяє її оперативній обробці.

Така уніфікація охоплює всі мовні рівні: лексичний, морфологічний, синтаксично-стилістичний і становить, таким чином, стійкий мовленнєвий стереотип, який сприймається відправником тексту чи його реципієнтом як тип структурно-лінгвістичної норми. Інші риси: нейтральний, підкреслено книжковий, неемоційний, "холодний", помірно суворий, надмірно стриманий, частково невиразний, монотонний, сухий тон викладу інформації; чітка регламентація форми, використання готових словесних формул, точність і чіткість формулювання, експліцитна логізація викладу матеріалу. Все це становить гармонійну єдність вихідних спільних рис усіх мовленнєвих жанрів офіційно-ділового стилю. Трафаретні звороти та конструкції, які закріпле-

ні за аналогічними управлінськими ситуаціями утворюють таку триаду: стійкість фактів, що підлягають опису чи тлумаченню, тобто типова ситуація – структурний стереотип – лінгвостилістичний стереотип.

Однак, така уніфікованість форми офіційно-ділового стилю означає, що з одного боку цей процес характеризується своєю шаблонністю, стандартністю, що дає змогу говорити про його автоматизований характер, а з іншого – для офіційно-ділового стилю характерне також явище варіативності викладу змісту, яке зумовлює і варіативність вербального оформлення.

Тут потрібно чітко розрізнати текст управлінського документа та текст ділового листа. Текст документа належить до законодавчого підстилю і має імперативний характер. Це – мова законотворчих актів, які становлять основу різних управлінських документів державних та адміністративних органів (держадміністрації та виконавчих комітетів всіх рівнів, а також: суду, прокуратури, міліції, держбезпеки, юстиції тощо), а, отже, утворюють своєрідний лінгвостилістичний та структурний каркас офіційно-ділового стилю взагалі. Характерними рисами такого типу тексту є: відсутність мовних засобів емоційно-експресивного забарвлення, використання мовних засобів логічної, а не емоційно-експресивної оцінки.

Функцією ділового листа є: одержати інформацію, зафіксувати її, зберегти та передати. Діловий лист до певної міри визначає статус, рівень, престиж тієї чи іншої фірми, компанії або організації. Він може мати приватний характер, тоді у ньому чітко виявлена авторська індивідуальність (інколи навіть досить чітко), що, своєю чергою, веде за собою наявність вербальних засобів емоційно-оцінного забарвлення.

Отже, управлінський документ і діловий лист, хоча і належать до одного функціонального стилю, мають єдиний квантор спільності, є матеріальними носіями фіксованої інформації (на відміну, скажімо, від усного офіційного тексту), характеризуються спільністю жанрових рис, проте – це різні мовленнєві жанри і є наслідками двох різних процесів, а саме: процесу створення законотворчих актів та процесу ділового листування. Ці процеси проявилися у двох лінгвостилістичних явищах: стандартизації, уніфікації та варіативності.

Ці спостереження дають змогу стверджувати, що жанр "управлінський документ" та жанр "ділового листа" обумовлюють структурні особливості того чи іншого типу тексту, впливають на його об'єм та вербальне оформлення, внаслідок чого виникає узагальнена модель типового тексту.

На завершення, зазначимо, що мета навчальної дисципліни "Ділова іноземна мова", яку вивчають студенти НЛТУ України на V курсі навчання – формування практичних вмінь та навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності ділової комунікації, ознайомлення студентів з особливостями офіційно-ділового стилю та службового етикету. Глибокі знання соціокультурних, прагматичних та лінгвостилістичних особливостей побудови ділового листа, як типу тексту, зможуть підготувати студентів до реальних комунікативних ситуацій у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – 2-е изд. – М. : Искусство, 1986. – 444 с.
2. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики. – К. : Академія, 2004. – 342 с.
3. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка. – М. : Изд-во "Вышш. шк.", 1990. – 320 с.
4. Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. – М. : Изд-во "Прогресс", 1989. – 312 с.

УДК 337.015.5

Асист. М.В. Бойчук – НЛТУ України, м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ ТА WEB-РЕСУРСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФАХОВО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ЛІСОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглянуто актуальність використання Інтернет-ресурсів у професійно орієнтованому навчанні студентів лісотехнічних спеціальностей. Встановлено, що однією з переваг цього методу є те, що студенти занурюються безпосередньо в мовне середовище, якого більшість з них під час навчання позбавлені. Викладачі ж отримують невичерпне джерело актуальної, цікавої та корисної інформації. Недоліки ж обмежуються суто технічними умовами у сучасних навчальних закладах – відсутністю або обмеженням доступу викладачів та студентів до Інтернету.

Ключові слова: Інтернет, інтерактивні методи навчання, Web-сторінка, доступність, тести.

Assist. M.V. Boychuk – NUFWT of Ukraine, L'viv

Using the Internet and web-resources in the development of specialty-oriented linguistic competence of students in woodworking technology specialties

Topicality of using Internet resources in skills developing education of students of woodworking technology specialties is considered in the article. It is set that one of advantages of this method there is that students submerge directly in a linguistic environment which majority from them during studies deprived. Teachers get an inexhaustible actual, interesting and useful information generator. Failings are limited to especially the technical requirements in modern educational establishments – by absence or access of teachers and students restriction to the Internet.

Keywords: Internet, interactive educational methods, web page, accessibility, tests.

Важко уявити собі інший винахід людини, який би набув всесвітньої популярності за такий короткий термін. Винайдений у 1970-х, він почав активно розвиватись у 1980-х, і на сьогодні є ледь не у кожній домівці та в кожному офісі і налічує мільярди користувачів. Звичайно, мова йде про Інтернет. Інтернет – це всесвітня система об'єднаних комп'ютерних мереж. Щодня кількість доступних ресурсів зростає в арифметичній прогресії, і стільки розважальної, розвиваючої, професійної інформації не знайти ніде, крім "Всесвітньої Павутини". І звичайно, світова мережа містить безліч сторінок, які можна використовувати для навчання студентів.

Використання Інтернету можна назвати одним із прийомів інтерактивного методу для навчання та самостійної роботи студентів з осмислення і засвоєння нового матеріалу. Щоб досягнути навчального ефекту, викладач повинен дотримуватись певних вимог: